

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Együttal a Kolozsvártt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsó-fejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, belső-szolnokmegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, maros-vásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márczius 15-iki állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Inczedy Sámuel nyug. ezredes-elnök, Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök, Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br., Kőváry László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum öre.

RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B.-Hunyadról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné. **Beszterczéről:** Csernátoni Gyula dr. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Bpestről:** Benedek Elek, Bethlen Miklós gr. id., Degré Alajos, Gelich Richárd, Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Horváth Boldizsár, Jakab Elek, Jókai Mór, Károlyi Gábor gr., Kreith Béla gr., Pulszky Ferencz, Reiner Zsigmond dr., Szász Róbert, Szinnyey József id., Tisza László, Tokaji László, Torma Károly. **Csikszere-dából:** Benedek István. **Deésről:** Kádár József. **Hidvégről:** Nagy Sándor. **K.-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós, Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Gyalui Farkas dr., Hegyesy Vilmos, Hory Béla, Jékey Aladár, Kovács János, Lővei Klára, Magyar Mihály, Márky Sándor dr., Máyer János, Sebesi Samu, Szádetzky Lajos dr., Veress Endre. **K. Weress Sándor. Losonczról:** Kováts Sándor. **Lugosról:** Dengi János dr. **Maros-Bogátról:** Tokaji Irma. **M.-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagybányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond **Nagy-Sajórol:** Sebestyén József. **Nagyváradról:** Hegyesi Márton. **Nyiregyházáról:** Krudy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele. **Sepsi-Szent-Györgyről:** Várkonyi Endre. **Székely-Udvarhelyről:** Ugron Gábor, Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** dr. Éder József. **Alsó-Szovát:** Dézsi Mihály **Tokajból:** Mezős László. **Tordáról:** Borbély György, Ferenczy Ferencz **Váczról:** Fornét Kornél. **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bak Endre. **Rajzoló munkatárs:** Nagy Gyula tanár. **Fényképészek:** Dunky Ferencz, Dunky Kálmán.

(Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kihordónál vagy pedig Böckel Károly főtéri s a Közművelődés-nyomda beltorda-utczaiban.)

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. Díszes borítékba kötve az I. évf. ára 5 frt.

TARTALOM:

	Oldal
Országos honvéd-gyűlés a budai honvéd-szobor leleplezése ügyében. (Szerkesztő-bizottságunk képviselőjének levele.) Szabó S.	81—82—83
Országos honv.-gyűlés. (Saját munkatársunk tudósítása.) T—i.	83—84
Újabb adatok Vasvári Pál halálához. (Vége.) Hegyesi Mártontól.	84—85
Jelentés és kérelem. (V.)	85
Szabó Sámuel kutatásai a Csányi levéltárban. Tr.	85—86
Halálozások:	
Gróf Bethlen Ferencz. — Nagyörgényi Csiszár József. — Kávnai Bochtánovits György. — Kelemen Pál. — Kézdimártonfalvi Kovács István. — Légrád József. — Margitay Gyula. — Tóth Katona József. — Vass István. — Vári Dániel.	86—87
Különfélék:	
A kolozsvári orsz. ereklye-múzeum tagjaiból társaság alakul Kossuth Lajos meglátogatására. — Szabadságharczi emléktárgyak múzeuma Aradon. — Új munkatársak. — Lapunk képviselete a budai honvéd-szobor leleplezés ügyében tartott orsz. honvéd-közgyűlésen. — Kik jelentek meg az ápril 8-i gyűlésen? — Az ápril 15-i társasestélyen beszámol a honvéd bajtársaknak Szabó Samu tanár a honvéd-egylet részéről történt kiküldetéséről. — Székely küldöttség Kossuth Lajosnál. — A nemzeti múzeum könyvtára érdekes ereklyével szaporodott. — Az aranykönyv 129—136. oldala van mai számunkhoz mellékelve.	87—88
Szerk. üzenetek:	
Téglás Gábor. — Tenki Sándor F.-Bánya. — V. L. Pécs. — Havasalji Sz.-Régen.	88

Kiadóhivatali üzenetek.

Nyulassy Pál, Kaposvár. Postautalvánnyal vett előfizetést vettük. Folyó évben megjelent számokat „Somogy vármegyei Honvéd-egylet” czimére elküldtük, s intézkedtünk a további megküldésről folyó évben.

Az 1848—49. Tört. Lapokra előfizettek egész évre:

(Folytatás.)

1892-re.

Kaszinó-egylet M.-Vásárhely, Reiner Zsigmond.

1893-ra.

Abonyi Pál főügyész, Bulla György ny. k. járásbíró, Demjén Károly, Ghiczy Ferencz, Kaszinó-egylet M.-Vásárhely, Végess Sándor, Hoffman Arnold theol. tanár, ids. László Ferencz, Biró József, Szabó Ferencz, nyug. főszolgabíró, Reiner Zsigmond, Bodnár Károly, Eberling Mátyás esp. plébános, Horváth Ignác 48—49-i honvédhadnagy, érseki jószágigazgató, Döbrentey Bálint, Kovács József orsz.-gyül. képviselő, Ferenczy György honv. százados, Kiss Antal honv. ezredes, Szakács Károly, Somogyvármegyei 48—49-i honvéd-egylet, Nedecski Gáspár plébános.

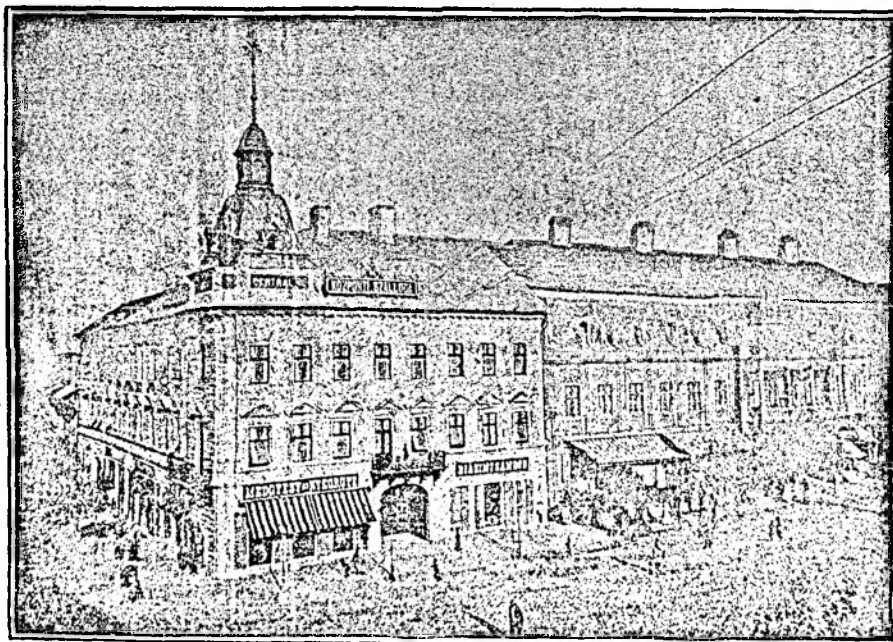
1894-re.

Rétyi Antos János.

(Folytatjuk.)

NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza
KOLOZSVÁRT,

a Bánffy-palota mellett, a város központján, 36 utcára nyíló szoba a legmodernebb, egészen új berendezéssel, kilátással a főtérre, a goth székes-egyházra és három főutcára.

Telephon összeköttetés. Társas- és magánkocsi-közlekedés minden vonathoz.

Mérsékelt szobák. Minden szobában árjegyzék. Tisztaság és pontos szolgálatra kiváló gond van fordítva. Kávéház, nyári és téli étkező helyiségek. Nagy díszterem, mely bállok, társas étkezések, felolvasások és hangversenyek tartására alkalmas.

Utazóknak a legkényelmesebb lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Fetelés szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum öre.A lap szellemi és anyagi részét illető közlemé-
nyek az ereklye-múz. öre címére küldendők.Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Orsz. honvédgyűlés a budai honvéd-szobor ügyben.

— Szerkesztő-bizottságunk képviselőjének levele. —

Budapest, 1893. ápril 8.

Megbízatosomnak akarok eleget tenni, midőn a 48—49-es öreg honvédek országos gyűléséről küldök levelet.

Bizony *öreg*ek vagyunk mi már, akármily mereven tartjuk is derekunkat. „*Vén gyermekek*“, miként egyik bajtársunk tréfásan megjegyze, kiknek egy része már nem sétatálcát hordoz, hanem nehéz botra támaszkodva jár s tipegve-csoszogva lépked. Fejünket megütötte a dér, ellepte a hó, de azért olyanok vagyunk mindnyájan, mint a Etna hegye: melynek csúcsait hó borítja s belsejében égő láng lobog.

A hazaszeretet olthatatlan szent tüze, mely hajdan *tettekben* nyilvánult, most jobbára csak *szavakban* önti ki erejét.

Olyan volt ápril 7-ikének esti óráiban, az új városház diszes tanácskozó terme, mint egy zsbongó vásár, hol kisebb csoportokba összeverődve, a messze vidékről összesereglett bajtársak élénken társalogtak. Voltak, kik a fegyverletétel óta most látták, most találták fel egymást először s könyezve borultak egymás nyakába.

A meggyülemlert és sokáig visszafojtva tartott érzelmek és gondolatok árja medret, lefolyást keresett.

Ezért voltak gyűléseink, elejétől végig izgatottak, mondhatnám türelmetlenek. Mindenkinek lett volna valami mondani valója.

Ezért szólottak egyszerre többen is, úgy hogy méltán tette *Lukácsi Miklós* (Arad) azt az általános derűtséget keltő indítványt: „Határozzuk el, hogy egyszerre csak három ember beszéljen!“

Három részre osztom tudósításumat. 1. Az *értekezlet* ápr. 7-ikén. 2. Az *országos gyűlés* ápr. 8-ikán délelőtt. 3. Az öreg honvédek *lakomája* ápr. 8-ikán délben s most már: előre!

* * *

Az előértekezletet *Krudy Gyula*, a szabolcsmegyei honvéd-egylet elnöke ápril 7-ikén délután 4 órára az „Arany Sas“-ba hivta volt össze. De a jelenlevők nagy száma miatt át kellett költöznünk az új városház tanács-termébe.

Ennek oldaltermében előbb a megbízó-levelek átadása és az igazoló-jegyek kiosztása folyt le. Aztán bevonultunk a tanácssterembe. Az elnöki széket *Krudy* foglalta el s végig ő vitte a vezérszót.

Előadta, hogy sok gyanúsításnak, kísértésnek, támadásnak volt a közelebbi napokban kitéve, de ő érintetlenül megőrizte meggyőződését s előadja leplezetlenül a tiszta igazságot. Mert ő senki személye ellen nem küzd, hanem csak az ügyért és a honvéd becsületért.

Kijelentette, hogy *Tisza László* elnöklete alatt, ki a honvédügyet annyira kompromittálta, tanácskozni ő és társai nem fognak. Erkölsileg kényszeríteni akarja a mai nyilatkozattal, hogy mondjon le és vonuljon vissza. Ugyszintén *Ivánka Imrere* nézve, ki a *Hentzi-szobor* korszoruzási tervnek egyik főrészesese, örvendetes tudásul kívánja vétetni, hogy önként lemondott s a honvédügyektől félrevonult. Ezen két kérdést illető külön indítványt a holnapi közgyűlés elébe fogja terjeszteni.

A leleplezés napjául némelyek más napokat javasolnak, ő azonban május 21-dikét, mint *Budavár* bevételének évforduló napját tartja leghelyesebbnek.

Végrehajtásra egy 24 tagu bizottságot javasol, de ezeknek hatáskörét, a multon okulva, szorosán meg akarja szabni.

Ezek a főbb kérdések, a melyekre nézve óhajtaná, hogy mentől egyhangubb határozatok hozassanak. Ez az ő véleménye, de mint alkotmányos ember, aláveti magát a többség akaratának.

A kérdésekhez sokan szólottak s többen nyilatkoztak egyéb részletek felől is. Végre csaknem egyhangulag elfogadták *Krudy* javaslatait. Az értekezlet azzal a megnyugvással oszlott szét, hogy megkönnyítette a holnapi közgyűlés tanácskozásait s bizton számíthat annak nyugodt lefolyására. Ez a reménység csak részben teljesült.

* * *

A *közgyűlés* a *Lipót-utcza* új városház nagy termében, ápril 8-ikán délelőtt 10—1 óráig folyt le.

A lappangó kérdések, a titkos tervekről keringő hírek most is izgatón hatottak a gyűlés tagjaira, a kik 53 honvéd-egylet küldötteiként 125-en jelentek meg.

Hírül hozzák, hogy *Tisza László* az előteremben várakozik s be akar jöni. Általános felháborodás! Kor-elnökké választják *Balogh Sándort* s rövid tanácskozás után két küldött megyen *Tiszához*: megkérdezni, mit akar?

A küldöttek behozzák Tisza válaszát: hogy hajlandó ugyan átengedni a gyűlés vezetését elnök társának, Degré Alajosnak, de elvárja volt bajtársai lovagiasságától, hogy eltűrjék, ha bejön s beszédet tart, melyben magát igazolni kívánja.

Rövid szóváltás keletkezik: Jól van, meghallgatjuk, de sem mikor jön, sem mikor megy, sem a beszéd alatt senki egyetlen szót sem szól!

Ez a határozat elvonulásra kényszeríté Tiszát. Elment; nem beszélt.

„Igy volt okosabb!” — hangzott utána, most már nem zavarja a gyűlés méltóságát semmi; nyugodtan tanácskozhatunk. S az elnöki széket elfoglalta Degré Alajos.

„Bajtársak! — hangzott az ünnepélyes csendben — megöregedtünk; fárasztó harcokra képtelenné váltunk; de azért még egy kötelesség várakozik reánk: hogy megvívjuk ezt az utolsó csatát, a honvédnév becsületéért!

„Nyugodtan, megfontolva, — miként korunkhoz és a nemes ügyhöz illik — kezdjük meg és folytassuk tanácskozásainkat! . . .”

„Tárgy a budai honvédszobor leleplezéseinek ügye. A központi választmány semmi véleményt nem akart ide terjeszteni; adja elő mindenki a tárgyra vonatkozó indítványait.”

És most kitűnt: minő oktalanság megállapított sorrend nélkül tanácskozáshoz kezdeni. Tizen-húszan jelentkeztek szólásra; hárman négyen kezdettek egyszerre beszélni, a kérdésnek mindegyre más, újabb részleteit fejtegetvén. Az elnök tanácstalanul áll; a dolgok kezdenek összegabalyodni.

De csakhamar kiderül az is; miért nem terjesztettek a közgyűlés elébe leleplezési tervet; világért sem kíméletből, hanem taktikából.

Ugy volt kieszelve, hogy a leleplezés ne május 21 ikén legyen, mert az sérteni fogná az udvari pártot, a közös hadsereg érzelmeit, a labanczokat, vagy isten tudja kit! Ez a régi honvédség győzelmi ünnepe lenne; azt pedig most nem tanácsos emlegetni, mert — . . . nem kapunk honvédtűzértséget. . .

Hanem tegyük át a leleplezés napját akármelyik más napra; például június 8-ikára: Ez a koronázás napja lévén: a leleplezés ujkori loyális ünneppé változik. Ekkor — úgy ígérte a miniszterelnök — a kormány minden tagja díszmagyarba öltözve fog megjelenni.

Másik ága volt a taktikának, hogy a leleplezés után vonuljanak ki az öreg honvédek a budai temetőbe, koszorúzzák meg Buda ostrománál elesett bajtársaink sírját, és a lovagiasság érzelmeiről vezéreltetve! — koszorúzzák meg a Jánszki-féle osztrák sírokat is. Ez lett volna a Hentzi koszorúzás szelidített kiadásban.

De térjünk vissza a tárgyaláshoz.

Mikár Zsigmond, mint a közgyűlés jegyzője, olvassa Budapest polgármesteri hivatalának egy átiratát, melyben a központi honvéd-választmány értesítve van, hogy az öreg honvédek választmányának újévi üdvözlését a magyar király köszönettel fogadta.

Erre a közgyűlés viszonzásul, egy Ő Felsége elé intézendő hódoló felirat készítését határozza, s ennek fölterjesztésére a kinevezendő bizottságot utasítja.

Indítvány tétetik, hogy a leleplezés június 8-ikára tétessék át Szavazáskor csak ketten pártolják.

Szentgyörgyi Imre felszólal, hogy ő ámbár kálvinista, még is szeretné, ha a szobrot egyházi szertartás-

sal is megszentelnék. Már pedig május 21-ikén pünköst első napja lévén, akkor katolikus pap misét nem mond.

Bajusz József (Zemplén), nyilvánítja, hogy ő éppen mint kálvinista nem kívánja a misét. Ha felekezeti szertartást engedünk meg; mindenik felekezet papjának szerepelni kell a szobor-ünnepélyen. Ha elhalasztjuk, csak 1894. május 21-ikére halaszthatjuk, mert a történeti napot sem előbb, sem hátrább nem költöztethetjük.

Előbb vagyunk hazafiak, s csak azután valamely felekezet tagjai. Jobb — mondák — ha az ünnepély tisztán nemzeti jellegű marad.

Az országgyűlés pünköstkor nem lesz együtt, okoskodék tovább Szentgyörgyi, már pedig kívánatos, hogy annak tagjai mentől többen jelen legyenek.

Ott lessz, kit hazafiérés vezet; s annál többen lesznek vidékről, ha különben is ünnepi szabad napra esik.

Lenkei István (Gömör) felszólalása vetett véget ennek a vitának:

„Tápio-Bicskénél husvét első napján verekedtünk. Az is ünnep volt! . . .”

Minden ellenmondás elnémult.

Krudy indítványai közt ott volt a budai honvédsirokhoz való kivonulás is. Ekkor következett, hogy Tátrai, komáromi polgárm., előállott azzal a szerencsétlen gondolattal, akárkinek agyában született! hogy koszorúzzuk meg egyuttal az osztrák sírokat is.

Rossz! eláll! üvöltött végig a termen A felháborodás zugása belefojtotta az indítványozóba a szót. Le kellett ülnie. „Ez is honvéd volt valamikor! Szégyen, gyalázat! — kiáltották feléje.

Elhatározták, hogy a budai temetőbe egyáltalában nem megyünk, nehogy a koszorúzás módozatának kísérete köztünk újból megjelenjék.

A többi kérdésekkel aztán gyorsan és igen tapintatosan végeztek. Az eredmény a napi lapokból ismeretes *)

Egyenkint nem hívunk meg senkit, csak testületeket.

Egy ezüst koszorút készíttetnek közösen a honvéd-egyletek, melynek egyes leveleire rá lesz vésve az egyletek neve.

Köszönetet mondunk a honleányoknak, kik művészi koszorúval tisztelték meg az emlékszobrot. Gróf Károlyi Istvánnak és báró Aczél Bélának is megköszönjük a lelkes támogatást. Budapest városának a leleplezési költségekre megszavazott 2000 frtot.

Vasuti ingyen jegyekért folyamodunk mindenik honvéd-egylet számára legalább 10-ért, hogy a vidéki szegény honvédek is tömegesen megjelenhessenek.

Ünnepi szónok csak 48-as volt honvéd lehessen.

Végre 24 tagu bizottságot választottunk, melyhez mindenik honvéd-egylet 1 tagot nevezhet meg; ha fontos és kétes kérdések kerülnének elő, akkor a vidékiek is behívandók. Ennek elnöke lett Degré, alelnöke Krudy.

A Pannoniába! hangzék a végső szó. Odamegyünk együtt ebédelni! . . .

*

Áldomás nélkül az igazi magyar ünnep meg nem eshetik Kivált ha olyan testületről van szó, melynek tagjai egymást jobbrészt nem ismerik, de ismerkedni óhajtanának.

A Kerepes-úti „Pannonia“ vendéglő nagy éttermében mintegy 60 öreg honvéd foglalt helyet egy hosszú fehér asztal mellett, melyhez a később érkezők, hogy ők is odaferjenek, oldalt, egy kis toldalékot csatoltak.

*) Lásd külön tudósításunkban.

Asztalfőn ült egymás mellett Degré alelnök és Lakatos országgyűlési képviselő. És megeredt a kedélyes bizalmas köszöntések sora, melyeknek nagyrésze azonban csak a jelenvoltakat érdeklí.

A hangulat akkor vált lelkesebbé, midőn az ebéd vége felé odaérkezett látogatóba gróf Károlyi Gábor s üdvözlése közben kijelenti, hogy nemsokára Turinba utazik Kossuth Lajos látogatására s elmondja neki a minnek itt tanúja volt; magával viszi az öreg honvédek meleg köszöntését, kik őt szívükbe zárva hordozzák.

Erdélyből csak Hunyadmegye, Brassó, Csik, Tor-da-Aranyos és Kolozsvár küldöttéi voltak jelen. Ők vetettek fel két közérdekű kérdést, melyek mindenike élénk viszhangra talált.

Egyik: a *honvéd-segélyezés* ügyének elhanyagolt, nyomoru volta, melyet, ha másként nem lehet, a jövő rendes közgyűlésről a képviselőházhoz intézendő panasz-szal kívánnak orvosolni.

Másik, hogy mindenik egylet, maga körében alakítson *történelmi bizottságot*, kik gyűjtsék össze a még életben levő 48-as honvédektől hadi emlékeiket s küldjék be közlés végett a Kolozsvárt megjelenő „1848—49. „Történelmi Lapok“-hoz, mely minden újabb számával újabb érdemeket szerez a meleg pártolásra.

A bajtársak azzal az ígérettel váltak el, hogy május 21-dikén újra találkozni fognak, Budapesten.

Szabó S.

Országos honvédgyűlés.

— Saját munkatársunk tudósítása. —

Budapest, ápr. 8.

A szabadságharcz még életben levő nagy alakjai ma újra összegyűltek a fővárosban, hogy határozatot hozzanak sok olyan dologban, melyet mostanság aggódo szemmel kísért a nemzet s hogy daliás alakjukkal, elragadó szavukkal újra bebizonyítsák, hogy az ő ifjuságuk ideje szép és egészséges korszak vala.

A mostani közgyűlés legfőbb tárgya: a *budai honvéd-emlékszobor ünnepélyes leleplezése idejének és miként-jének megállapítása volt.*

A közgyűlést megelőzőleg, 7-én d. u. — a teendőik előzetes megbeszélése végett — az új városháza tanács-termében népes *előértekezlet* tartatott, melyen majdnem valamennyi vidéki honvéd-egylet képviselve volt. Elnökölt *Krudy Gyula*, a szabolcsi honvéd-egylet elnöke.

Az értekezleten két fontos megállapodás történt. Az egyik az *ünnepély napjának május 21-ére való tétele*, a másik a *hódoló felírat mellézése volt.*

A tanácskozás lefolyása a következő volt:

Az izgatott hangulat követelte, hogy először is a személyi kérdések oldassanak meg. Elhatározták, hogy a másnapi gyűlés vezetésére *Degré Alajost*, a központi bizottság alelnökét fogják felkérni *Tisza László* helyett.

Krudy Gyula indítványozza, hogy tekintve *Tisza László* és *Ivánka Imre* szereplését, melyet a közelmúltban tanusítottak s mely a leleplezés elhalasztását vonta maga után, a holnapi gyűlés szavazzon bizalmatlanságot *Tiszának* és fejezze ki helytelenítését *Ivánka eljárása* fölött. Egyszersmind indítványozza, hogy politikai és tapintatossági okokból az ünnepély napja tétessék át jun. 8-ikára, a koronázás évfordulójára.

Krivácsy József ezredes elfogadja a *Tiszára* és *Ivánkára* vonatkozó indítványt, de mindenestre kívánja a *május 21-iki ünnepélyt.*

Krudy ismételten védelmére kel indítványának, latba vetvén még a király és nemzet közt — állítólag — létező disharmoniának kérdését is.

Kühnel Ignác, *Gadl János* és többek felszólalásai után azonban az értekezlet kimondja, hogy az *ünnepély napja május 21-ére tétessék, mikor Buda bevételének év-fordulója van.*

A leleplezési ünnepély részleteinek tárgyalásánál *Krudy* kifejti, hogy az ünnepélynek lehető legnagyobb fény és méretek adandók és e jelleget nem szabad szem elől téveszteni. Mikor beszéde folyamán a kormány közreműködésének kikérésére tért át, viharszerű közbekiáltások szakították meg szavait:

„Nem kell a kormány működése!”

Volt szó a meghívásokról is, de ezekre nézve a döntés a gyűlésre bízott egészen.

Szó volt még a budai hölgyek koszorujáról; az értekezlet a legnagyobb elismeréssel fogadja a nemes tevékenységet és előkelő, impozáns helyét javasol az ünnepély folyamán a koszorúzó hölgyek számára.

Elhatározták továbbá, hogy a leleplezés után kivonulnak a temetőben levő honvéd-sirokhoz és szónoklat után megkoszorúzzák azokat.

Végül kijelölték a holnap megválasztandó végrehajtó-bizottságot.

A *közgyűlés*, mely 8-án d. e. 10 órakor kezdődött, az új városháza nagytermében folyt le. Érdekes volt annyi ősz és amellet is egészséges, eleven kedélyű embert együtt látni.

A gyűlésen 53 honvéd-egylet volt képviselve 125 képviselővel.

Mindjárt kezdetben látható volt az öreg honvédek arczán a szokatlan izgatottság. Nehezen indult a kezdet. Nem tudták hirtelen, hogy ki legyen az elnök. Végre megválasztották az ősz *Balogh Sándor* ezredest korelnöknek, a ki a gyűlést megnyitotta.

Krudy Gyula ekkor indítványozta, kérjék fel *Tisza Lászlót*, hogy adja át elnöki székét *Degré Alajosnak*. (*Tisza László* ezalatt a társalgó-teremben időzött.)

Szavait zajos éljenzés kísérte.

Szentgyörgyi Imre szólalt fel azután *Tisza László* védelmére, de kevés sikerrel.

Balogh Sándor ajánlja, hogy *Degré* legyen az elnök. (Éljenzés)

Kléger József felhívja bajtársait, hogy térjenek a tárgyra, mert az idő drága.

Krudy felszólalása után a gyűlés *Csolnoky Imrét* és *Krudy Gyulát* küldte *Tisza Lászlóhoz*, felkérni őt, hogy helyét engedje át *Degrének*

Kevés idő mulva a kiküldöttek visszajöttek és *Csolnoky* előadta, hogy *Tisza* a mai ülésre átengedi az elnökséget *Degrének*.

Degré Alajos elfoglalván az elnöki széket, szép megnyitó-beszédet mond. „Küzdöttünk — úgymond — annak idején fegyverrel a szabadságért az elnyomók ellen, küzdöttünk utóbb a megalázás, a nyomor ellen, most a régi honvédség becsületéért kell küzdenünk és e küzdelemnek is csak győzelemmel szabad végződnie!”

Degré szavait zajos helyeslés követte.

Mikár Zsigmond felolvasta ezután a király Ö Fel-ségének *Kammermayer* polgármesterhez intézett leíratát, a melyben megköszöni a honvédek újévi üdvözlését.

Az öreg honvédek állva hallgatták v'ig a felolvást s végül hosszasan megéljenzették a királyt.

E pillanat hatása alatt aztán, *Pecháta Imre* indítványára, egyhangulag és lelkesedéssel fogadta el a gyű-

lés, hogy ez alkalomból Ő Felségéhez hódoló feliratot intézzenek.

Egyetlen hang, a Gaál Károlyé emelkedett csak ez ellen, de az „eláll” kiáltásoktól szóhoz sem juthatott.

Most következett a másik, fontosabb tárgya a gyűlésnek: az ünnepély napjának meghatározása. *Krudy* junius 8-át ajánlja.

Klätger István és *Szentgyörgyi* Imre azzal az idokolással, hogy 21-ike pünkösöd első napjára esik, mikor a papság s a vallásos közönség nem jöhet el az ünnepélyre, s hogy Ő Felsége a koronázási alapból sokat áldoz a honvéd-segélyezésre, szintén a koronázási évfordulót, jun. 8-át ajánlják az ünnepély napjául.

A gyűlés azonban hallani sem akar erről; a szónokokat folyton félbeszakítja, alig engedi beszélni, többen emelkednek fel egyszerre és fiatalos hévvel beszélnek a „tapintatos” kísérletek ellen.

Bajusz József, *Szilágyi* Ferencz, *Beniczky* Miksa, *Gaál*, *Tassy*, *Reményi* Antal mindnyájan máj. 21-ike mellett beszéltek.

Tankay József aradi ügyvéd, szép daliás öreg úr, szónoki tüzzel és erős stentori hangon vágja oda az ingadozóknak: „Először vagyunk magyar hazafiak és csak azután katolikusok, protestánsok, zsidók!”

Lenkey István felhossa a tápió-bicskei csatát példaul, a mikor husvét első napja volt és mégis folyt a vér.

A kérdés szavazás alá bocsáttatván, jun. 8-a mellett felállott öt szavazó.

Degré Alajos elnök kijelenti, hogy a gyűlés nagy többsége az ünnepély napjául május 21-ét jelölte ki.

Következett ezután a részletek tárgyalása. Szó volt róla, hogy a vidéki honvéd-egyletek részére ez alkalomra szabad-jegyeket fognak kérni a kormánytól. El is fogadtatott. *Lukácsy* Miklós indítványára elhatározott, hogy a honvéd-egyletek hozzájárulásával fényes ezüst-koszorut tesznek az emlék talapzatára és felhívatik a nemzet, hogy a hozandó koszorukkal dokumentálja hazafiságát.

Ezután szóba jött a honvéd-sirokhoz történendő kivonulás. Viharos jelenet játszódott le ezután.

Tátray József komáromi polgármester ugyanis, a lojalitásra hivatkozva, az osztrák katonák sírjának megkoszoruzását is indítványozta.

Leírhatatlan zaj keletkezett szavaira, és be sem fejezhette azokat.

„Schwarzgelb, eláll, gyalázat!” kiáltották az ingerült honvédek és az indítványozó elsápadva leült.

Krudy indítványára ezután el is ejtették egészen a temetőbe való kimenetelt.

Az ünnepélyt rendező végrehajtó-bizottságot választották meg ezután.

Elnök lett: *Degré* Alajos; alelnök: *Krudy* Gyula; tagok: *Beniczky* Miksa, *Krivácsy* József, *Péchy* Tamás, *Kállay* Ferencz, *Wavrik* Mihály, *Fornszek* Sándor, *Pchata* Antal, *Csatáry* Lajos, *Lakatos* Miklós, *Szentgyörgyi* Imre, *Gaál* Károly, *Heger* József, *Lukácsy* Miklós, *Balogh* Sándor, *Virter* Antal, *Bogdánfy* Antal, *Reményi* Antal, *Szigyártó* Zsigmond, *Szénássy* Sándor, *Spur* János, *Bogdánfy* Ferencz, *Pybor* Károly, *Palugyai* József, *Wavrik* Endre, *Neusiedler* Károly, *Illyés* Bálint, *Mikár* Zsigmond, *Fáy* Barna, *Kürthy* Sándor, *G. Szabó* János, br. *Podmaniczky* Sándor, *Bathó* Ferencz, *Busbach* Péter.

Degré A. nem akarta sokáig elfogadni az elnökséget némely lapoknak ellene írt cikkei miatt, de végre is engedett a közóhajnak és elfogadta.

Öt percnyi szünet után *Krudy* Gyula indítványára egyhangulag köszönet szavaztatik a budai hölgyek bizott-

ságának a felajánlott diszes koszoruért, a magyar arisztokracziának az e célra gyűjtött összegért, nemkülönbön Budapest fő- és székváros közönségének a 2000 frtért, melylyel az ünnepély költségeihez hozzájárult.

Végezetül *Krudy* Gyula kijelenti, hogy ő nem kívánja a *Tisza* László iránt az előértekezleten felretett bizalmi kérdés tárgyalását.

A gyűlés d. u. 2 órakor véget ért.

T—i.

Ujabb adatok Vasvári Pál halálához.

(Vége).

Azonban nem mind tette le a fegyvert. A Rákóczi-csapat 4-ik századának, mely Borsos leírása szerint fedezetül Meregyón lenn maradt volt, századosa Baranyi Bódog, a ki aztán a 49-ik honvéd tartalékszázalój 4-ik századjának lett századosa, 2 nappal a fegyverletétel előtt magát s Bánk György és Keresztes Sándor őrmestereket 1 hónapra szabadságoltatta. Az erről szóló, s a Kazinczi-hadtest tábori térparancsnoka: Péterffy alvezéres által Zsibón aug. 23-án, 1849-ben 766. sz. a kiállított szabadságlevelet, mint az utolsó napok egyik érdekes okmányát a Baranyi Bódog fiának, Baranyi Gézának szíveségéből közlés és elhelyezés végett szintén ide csatolva küldöm a lapnak és az Ereky-múzeumnak. Érdekes azon a szép piros, ép pecsét, közepén a koronátlan magyar címerrel s szélén ezen körirattal: „Kazinczy L. t. pecsétje.”

Ezekben számolok be újabb kutatásaim eredményéről.

Mielőtt azonban cikkemet, bár már az így is hosszúra nyúlt, befejezném, Pilhoffer, Gojdich, Borsos, Kiss és az első cikkemben említett Pivány és Kalotay adataik alapján összeállítom a mariseli ütközetben részt vett magyar csapatok kimutatását:

Részvettek abban:

1.) a 49-ik tartalékszázalój 1, Gojdich szerint 2 százada, (Kárnol szerint 263 ember) Buzgó parancsnoksága alatt,

2.) az 50-ik tartalékszázalój, másképpen Gyapay-zászlóalj 2 százada Pivány parancsnoksága alatt,

3.) a bihari 123-ik honvédzászlóalj 5-ik századának 3 szakasza Szabó István százados parancsnoksága alatt,

4.) ugyanazon zászlóalj 4-ik százada egészen, Szász Lajos százados parancsnoksága alatt,

5.) a Rákóczi-csapat 1, 2-ik és 3-ik százada Vasvári parancsnoksága alatt, az 1. század századosa Erdélyi, a 2-iké id. Bulyovszky József, (ki csendbiztos korában Zöld Marczit elfogta volt,) s a 3-iké Bátor volt, (ezen századnál volt maga Vasvári is.)

6.) 2 udvarhelyszéki vadász-század, (Pivány szerint ez csak 1 század volt,) ezek teljesen ujonczok voltak s akkor érkeztek,

7.) 1 szakasz halál-fejes bécsi legió Andree hadnagy parancsnoksága alatt, mely a Dekker János 1849. július 3-ki levele szerint 47 főből állott csak.

8.) 1 szakasz (20—25 ember) bihari lovas nemzetőr Draveczky parancsnoksága alatt,

9.) az utak tisztítására útasz-karként használt 100 békés oláh (Pivány szerint ezek 200-an voltak),

10.) a cigány zenekar s

11.) 2, Gojdich és Péterffy szerint pedig 4 darab 3 fontos ágyú a szükséges tüzérséggel.

Pivány szerint összesen 2000-en, Kalotay szerint 1200-an, Péterffy szerint 1000-en, a Korányi-féle névtelen szerint 600-an s Jancu szerint 3000-en voltak.

Az elesettek száma pedig Pivány szerint 300, Kalotay szerint 400, Gajdich szerint a dandár egyharmada, Pilhoffer szerint 120—130, a Korányiféle névtelen szerint 100, Jancu szerint 800 s Corchesiu szerint mind.

Nagy itt mindenütt az eltérés. Én azt vélem, hogy amott Pivány, emitt Kalotay közelíti meg leginkább a valóságot.

Végül még közlöm, hogy a Rákóczi-csathoz ápr 24-én a „Közlöny“ 89-ik száma szerint kinevezettek századosokul: Erdélyi János, Bulyovszky János s Bátori Pál; főhadnagyokul: Baranyi Ferencz, Petten Lajos és Bodroghközi Lajos; s hadnagyokul: Kalotai Vincze, Szarukán János, Némethi Károly, Parabek László, Benke János, Mesteri József és Papp Károly.

Látszik ebből, hogy ekkor még csak 3 századra nézve neveztetett ki a tisztikar, s így a 4-ik század tisztikara később neveztetett ki. De sem ezen, sem más ezen csapatra vonatkozó kinevezéseket nem közölt többé a hivatalos lap, a mi az azon időbeli rohamos események mellett nem tekinthető szokatlan dolognak.

*

Nem szokás ugyan az, hogy cikkekhez utóírásokat csatoljunk. S én kivételesen még is kénytelen vagyok azt alkalmazni mostan.

A „Vasvári-Kör“ márczius 15-iki ünnepélyes közgyűlésén ugyanis a „Nagy-Bánya és Vidéke“ című lapnak a f. évi márczius 12-i számában közlött tárczája is fölolvastatott, s én kötelességemnek ismerem, hogy ezen cikk utóíratoként ezen tárczát is felhasználjam, mert ez főfontosságú adatot tartalmaz a Vasvári hősiesség haláláról, s mert e nélkül a Vasvári elést tárgyzó cikkek ismertetése hiányos lenne.

Az említett tárcza Theisz Gusztáv tűzmesternek s 2 ágyu parancsnokának, ki a Theisz Ferencz n-bányai ev. lelkész fia volt, testvéréhez Gusztávhoz Bánfi-Hunyadról, az 1849 évi július 13-áról intézett s a mariseli ütközetről szóló levelét közli. Leírja ebben Theisz Gusztáv a közvetlenség hatása alatt, hogy most érkezett meg Kolozsvárra, hová Buzgó küldötte a mariseli ütközetről szóló jelentéssel. Julius 4-én indultak volt fel 4 század Rákóczi, 2 század székely, 1 század 49 ik zászlóaljbeli honvéd s az ő 2 ágyuja és a Beck ágyuja, tehát összesen 3 ágyu.

Még aznap elfoglalták Mariselt, 5-én is folytak a csatározások s ekkor megszalasztották az oláhok a többnyire gyermekekből álló Rákócziakat. 6-án vették körül őket, s ekkor folyt le a végzetes ütközet. Beck ágyuját megtámadták az oláhok, annak hősiességében esett el Vasvári, kinek végperceit érdekesen rajzolja le, továbbá Erdélyi százados, Bulyovszky százados és a szigetihai születésű gombkötő Bandi őrmester is. A Beck ágyuját el is foglalták, de az ő 2 ágyuja megmenekült s mostan Bánfi-Hunyadon van.

Ezen levél után, azt hiszem, mindenki eldöntöttnek fogja tekinteni azon kérdést, hogy mikor volt a mariseli ütközet s igazoltnak fogja tekinteni az én vitatott állításaimat. S ezen levél adatai fogadandók el nézetem szerint hitelesekül az ágyuk számára nézve is, habár ezen levél e tekintetben differál is a többi adatoktól.

Hegyesi Márton.

Jelentés és kérelem.

(V.) A budai honvédszobor leleplezési ünnepélyén lapunk is ünnepelni óhajt. A nagyszerűnek ígérkező magasztos ünnepélyt követő június elsejére illusztrált, *ünnepi számot* fogunk kiadni. Hogy azonban az valóban maradandó emléke legyen ez ünnepélynek, e szám közleményeit olyan 1848 49-es honvédekkel szeretnők megírtni, *a kik résztvettek Budavár vivásában, bevételében*, s így mint szemtanúk beszélhetik el a nagy küzdelem részleteit. A történelem érdekében — ne hagyjuk e részleteket és adalékokat feljegyzetlenül!

Dicső szabadságharcosaink egykoru gárdája rohamosan fogy, mert a halál mind sűrűbben szólítja magához az egykorú hősök előregedett képviselőit. Minden honvéd halálával *egész tömege száll sírba szabadságharcunk története* részleteinek. Az idő rövid — ne hagyjuk hát e becses részleteket nyomtalanul elenyészni! Irja le minden honvéd visszaemlékezéseit, vagy mondja tollba, ha reszkető keze nem győzi az írást, s a forma és stíl netaláni fogyatékosága ne tartson vissza senkit ebben.

Ezért a történelem érdekében kérjük olvasó-közönségünk mind ama honvédeit, kik Budavár ostromában és bevételében résztvettek: írják le számunkra visszaemlékezéseiket s az ostrom érdekesebb epizódjait, hogy így ez ünnepi számunkban *Budavár ostroma és 1849. május 21-iki vitéz bevétele* történetét a szemtanúk előadásából állithassuk össze.

Kérjük olvasóinkat, szólaltassák meg 48-as honvéd-ismerőseiket és jegyezzék le számunkra előadásait, hogy ez ünnepi számunk *mintegy albuma legyen* Budavár bevétele évfordulójának, s a honvédszobor leleplezése nagyszerű ünnepének. Az egyes cikkeket a beküldők neve alatt fogjuk közölni, s ez ünnepi számba szánt kéziratok beküldési határidejéül *május 15-ikét* tűztük ki.

Szabó Sámuel kutatása a Csányi levéltárban.

Lapunk utóbbi számában jogos panasznak ádtunk kifejezést a miatt, hogy az aradi, most megnyílt ereklyemúzeum elnöke, a Vasvári-iratok átküldésére vonatkozó ígéretét fél év múlva is, elodázza. Nyílt levélben kértük az iratok sürgős átküldését.

Miután félevesi eredménytelen várakozás után aggodalom merült fel a miatt, hogy ez iratok az aradi egylet részéről rövid idő alatt átküldessenek és miután ez a dolog égetően sürgős: a Vasvári-Kör elnöke Szabó Sámuel személyesen ment el-Aradra az iratok után.

Kirándulásáról az Aradon megjelenő „Alföld“ ápril 4. száma a következőket írja:

Szabadsághős a szabadságharczi múzeumban.

A bérczes Erdélyből, kincses Kolozsvárról jött Aradra a fehérhaju, fiatal lelki vidám öreg; jó nagy utat tett meg a prűszkölő gőzparipán, csak azért, hogy megnéze a szabadságharczi emléktárgyak gyűjteményét; eljött az öreg honvéd, hogy szenteljen egy pár könyecpet a dicső napok emlékének, az elesett bajtársaknak, akikről némán regélnek a rendekbe rakott ereklyék; és eljött a tudós, hogy buvárkodjék a kincsek garmadája

között, mely ott fel van halmozva a magyar történet kutatója számára, és tudásának erejével átdolgozza egy becses részét annak a feldolgozatlan kincshalmaznak.

Szabó Sámuel, 48—49-iki tűzérőhadnagy, aki most a kolozsvári református főgymnázium tudós professzora és az ott alakult „Vasvári-Kör“ elnöke, egyenesen azért jött Aradra, hogy meglátogassa és tanulmányozza a szabadságharczi múzeumot, különösen, hogy a Csányi-féle levéltárból — mely tudvalevőleg csaknem teljesen megvan a múzeumban — a Vasvári Pálra vonatkozó iratokat átnézze és azokat a szabadsághős halálának részleteire irányuló kutatásoknál felhasználja.

A rendkívül rokonszenves, megnyerő modoru öreg úr, kit Varjassy Árpád elnök kalauzolt a múzeum helyiségeiben, láthatólag megilletődve járt szobáról szobára. Meg-megállott egy szekrény, egy falra függesztett kép, zászló, irat, vagy nyomtatvány előtt, és hosszasan elnézte őket. Látszott az arcán, hogy nagy események képe elevenedik meg lelkében, midőn lépten-nyomon maradványai tárulnak elé azoknak a dicsőséges napoknak, melyekben része volt ennek a kedves, ősz embernek.

Mert ez a szelid öreg — kinek arczából, szavából derült életbölcselem sugárzik, aki most pajkos nebulókat tanít a történelem nagy példáiin lelkesedni: negyvennégy esztendő előtt nagyon erősen segítette azt a történelmet csinálni: Szabó Sámuel főhadnagy egyik segéde volt Gábor Áron tűzérőhadnagy, az ágyuöntő híres székely vasgyurónak.

A múzeumban most is legjobban azok a tárgyak érdekelték, melyek az erdélyi hadjáratra vonatkoznak. Itt-ott el is mondogatott egyet mást a híres székely tűzérőgről, Gábor Áronról, az ő ezermester-parancsnokáról, Vasváriról meg a többiekről Hanem a maga viselt dolgairól hűségesen hallgatott az öreg úr. Mig egyszer aztán véletlenül elszóltta magát.

Végimentünk a vértanuk szobáin, elidőztünk a zászlók, hadi jelvények, fegyverek között; elolvastunk néhány proklamációt, egykoru ujságot. Egyszer aztán elérkeztünk ahhoz a hatalmas szekrényhez, melyet zsu-folásig megtöltenek az erdélyi hadjárat levéltárának kimondhatatlan becsü iratai. Ötzen felül van a folyó száma, a mellékletekkel együtt lehet vagy tizezer darab. Egy jókora rész történelem, melyből alig valamicske van feldolgozva. Eddig hozzá sem fért senki, ott hevert, penészedett Aradvármegye pinczejében. Onnan kaparták elő azok a fáradhatatlan emberek, akik ezt a múzeumot megcsinálták. Ha az egész múzeum mind csupa lim-lom volna, ezért a csomó papirosért akkor is kincset érne.

Szabó Sámuel professzor úr összecsapta a kezét, a szeme örömteljesen csillant fel. Könnyezett örömeiben. Ez az igazi tudós öröme volt. Ez még csak a tudós könnyeppje volt.

Aztán bementünk az irodába, vezetőnk magával hozott egyet-kettőt az értékesebb iratok közül, és elkezd-tünk olvasgatni belőlük.

Legelőször is Vasvári Pálnak, a hős guerilla vezérnek néhány jelentését olvastuk el, a mit Csányihoz, Erdély kormányzójához, és Berde Mózsza helyettes kormánybiztoshoz írt. Minden sorból erősen kidomborodva lép elénk az a daczos, férfias, erős karakter, az a genialis fiatal szabadsághős, a ki lángesze mellett szinte botorul ment a biztos halál torkába hős csapatával együtt. A milyen fitymálva nézett szembe a halállal, ép oly félvállról, szinte protektori hangon írt: „Berde M. kormánybiztos urnak Kolozsvárott, vagy a hol van.“ — Kemény,

kúszált, katonás vonások; tömör, velős, mégis lendületes stílus; odavetett mondatok, melyeknek szilánkjai között néhol valóságos gyöngyei csillannak meg a rhetorikának.

Azután jönnek Gábor Áron írásai. Öreg, parasztos ákom-bákomok; darabos stílus, fogyatékos orthographia, de egészséges agyafurt észjárás; erősen jellemző a hiányos műveltségü, de lángeszü ezermesterre, a kinél a tudás fogyatékoságát sokszorosan kipótolta a góbé-furfang.

De nini, itt ez a jelentés, — felül az 1-ső számot viseli — Gábor Áron aláírása van rajta, de egészen más kézírás; a finom urias vonások a megsárgult papíron, fakó tintán keresztül is felismerhetők; a stílus is literatus emberé. Szabó Sámuel professzor úr nézi, nézi az öreg írást; a sárga papiros megremeg kezében, a szeme nedves lesz, aztán halkán, sugva kiszalad a száján:

Ezt az írást én írtam. . .

És forró, nehéz könyecsepp gördül végig tisztas arczán. Ez már az öreg honvéd könyecseppje volt.

Könyezve, némán szorítottuk meg azt a kezét, mely akkor harcias jelentéseket, kemény parancsokat fogalmazott, majd meg gyilkos golyóbisokat dirigált; most pedig azoknak a dicsőséges időknél történetét írja meg azokból a harcias írásokból.

*

Az ősz tudós egész délután a múzeumban időzött, aztán néhány látogatást tett, este pedig néhány ismerős társaságában Wittmannál vacsorált.

A mai napot még a múzeum tanulmányozásának szenteli, és az esti vonattal utazik el Aradról.

Tr.

Halálozások.

Honvéd-egyleteket, munkatársainkat s lapunk barátait kérjük: a halálozásokról szíveskedjenek egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-múzeum számára esetről esetre beküldeni.

Gróf Bethlen Ferencz, Bethlen András földm. miniszter nagybátyja, Kolozsvárt e hó 10-én gyomorban hetvenéves korában elhunyt. Nagyműveltségü, kedélyes, közszeretben álló főur volt, a ki a szabadságharczot, mint vadász küzdötte végig. Az emigrációban nagy szerepet vitt, a Klapka-légiónak törzstiszteje volt. Hazafiúi érzületét végig megtartotta. A honvédszobor leleplezését, melyre úgy vágyott, nem érte meg. Kolozsvárt temették el.

Nagyörgényi Csizsár József Kolozsvármegye nádamenti járási főszolgabíró, 1848—49-iki honvéd-alvadász, elhunyt 1893. évi márczius hó 26-ikán életének 60-ik, házasságának 35-ik évében. Az elhunyt, kinek arczképét lapunk m. é. folyamának 127. lapján közöltük, mint a kolozsvári ev. ref. főtanoda tanulója lépett a honvédek közé, 15 éves korában, századosa és osztályparancsnoka Felek Miklós jeles színész volt. Kezdetben mint toborzó honvéd M.-Vásárhelyt, később a kis-bányai havasokon volt helyőrségben. 1849. augusztusban midőn a magyar hadsereg Kolozsvárról Csucsá felé vonult, Körösfő községnél az üldöző kozákok által megsebesített. Balkarját a könyökben keresztül lölték, védelem közben jobb keze fejét karddal két helyen keresztül szúrták, vállán és baloldalán pikadőfés által vesélyesen megsebesített, s mikor a földre esett, egy kozák-tiszt 2 kardcsapást mért nyakszirtjére. Eszméletlenül a sok vérvesztéstől, a következő napon találták meg

kőrösfői emberek és szállították Kolozsvárra, hol *Pfenningsdorf* Antal híres orvos-tanár levágta a balkarját s gyógyította ki veszélyes sebeiből. Felgyógyulása után tanulmányait tovább folytatta a kolozsvári ev. ref. főtanodában. Az 50-es évek közepe táján gróf *Pejacsevich* Márkus szilágycsehi birtokára ment gazdasági szolgálatba, hol több 48—49-es honvéd talált hasonló alkalmazást. Szilágy-Csehen nőtült meg 1858 ban, nőül véve *Fábián* Dániel ev. ref. pap leányát. A sz.-csehi birtok eladása után mint gazdatiszt özv. gróf Teleky Lajosné dobokai birtokán szolgált. 1863-ban Kolozsvármegeye Bogártelke községébe jegyzőnek választották, 1867-ben a járás segédszolgabírójává, 1870-ben ugyanazon járás főszolgabírójává választották, s a birtokosság bizalmából ez állásában halála napjáig megmaradt. Egyenes lelkű, nyílt őszinte ember volt, egész életében magyar ruhában járt, s akaratához képest magyar ruhában helyeztetett örök nyugalomra boldog emléktű édes atyja mellé. Puritán jellemű nemes hazafi volt. A hűségét, fényűzést nem szerette, különösen ellenszenvvel viseltetett a ravatalra helyezett koszoruk iránt és épen ezért övéi sem zavarták meg koszorúkkal örök nyugodalmát; a vármegye tisztikara is koszoru helyett egy siremlék felállításával fejezte ki nemes kegyeletét. Halálát neje, fia s leánya gyászolják.

Kavnai Bochdánovits György, 1848-an Lehel huszár főhadnagy hosszas szenvedés után 63-ik évében márcz. 27-én reggeli 4 $\frac{1}{2}$ óraker elhunyt Magyar Igenben. Gyászolják: Özv. Kavnai Bochdánovits Györgyné sz. Benedekfalvi Benedikty Malvin, mint neje. Benedikty Gáborné, sz. Bochdánovits Anna. Bochdánovits Sándor s neje Jeney Anna és gyermekei. Benedikty Róbert ipa Benedikty Gábor, Benedikty Árpád, Benedikty József, Chlopitzky Nándor, mint sógorok. Bochdánovits Béla, Bochdánovi s Irén férje Csávásy József és Baricz Gerő és neje sz. Bochdánovits Camilla. Chlopitzky Nándorné szül. Benedikty Irén és gyermekei. Benedikty Sóni, mint sógornők. Özv. Benedikty Sámuelné szül. Bernád Sónia, mint nagyanya. Elhunytát lapunk barátja Csávásy József ügyvéd jelentette be.

Alsó- és felső-kustyányi *Kelemen Pál* földbirtokos, 1848—49-iki honvéd főhadnagy, e hó 25-én, élete 74-ik évében Rába-Hidvégen elhunyt.

Kézdímártonfalvi *Kovács István* ügyvéd, nyugalmazott kir. táblabíró, 1848—49-iki honvéd hadbíró százados, a kézdi ev. ref. egyházmegye gondnoka, e hó 4 én, 73 éves korában meghalt.

Légyárd József főgymnasiunai tanár, e folyó tanév kezdetétől a sátoralja-ujhelyi főgymnasiunnál. Meghalt ez év jan. 28-án élete 61-ik évében Erdélyi ember volt s az ottani hadjáratban Bem József altábornagy alatt szolgált. Mint a halotti jelentésben kitett 61 éves kora mutatja, 17 éves zsenge korában fogott fegyvert. De mely csapatban szolgált, mik voltak viselt dolgai, ezekről tudomása nem lévén *Matolay Etele* munkatársunknak, nem közölhette.

Margitay Gyula, 48—49-iki honvéd főhadnagy és orsz. képviselő, *Margitay* Tihámér festőművész nagybátyja és *Margitay* Dezső író bátyja, Ujfehértón meghalt.

Tóth Katona János negyvennyolczas honvéd, ki a „Honvédnévkönyv“ 247. és 248. lapján van bejegyezve s ki gutori napszámos volt és koldus, mivel lábai elfagytak és koldulásra is képtelenné vált, s utóbb könyörödományokból élt, elhalt. Temetésén (1893. márcz. 24-én) az ottani kántor-tanító egy hét strófás versben bucsúztatta el, melyet Bittera Béla honvédtábornagy nekünk is beküldött. Ebből közöljük a legelső strófát:

Elnyugodott immár a jó öreg vándor
Hosszu útján végre reákerült a sor
Azt, ki 48-ban halált nem ismerte
Lesújtá végére a halál fegyvere

Vass István százados volt a 3-ik Damjanich-féle zászlóaljban, tehát a mindenütt és minden körülmények közt egyenlő kitűnő vitézséggel harczolt zászlóaljak egyikében. Egyik testvérének állítása szerint nagy érdeme volt abban, hogy Pétervárad a hadjárat elején a miénk maradt. Meghalt Sátoralja-Ujhelyen, 1893 február 1-én.

Vári Dániel, 1848—49. évi honvéd, Bem tábornok testőre, marosvásárhelyi vagyonos polgár meghalt f. 1893. márcz. 21-én 72 éves korában. Hogy melyik csapat, vagy zászlóaljba volt beosztva, nem tudatik. (Közli Imreh Sándor.)

KÜLÖNFÉLÉK.

A kolozsvári orsz. ereklye-múzeum tagjairól társaság alakul Kossuth Lajos meglátogatására. E látogatás a pünkösztü ünnepek idején terveztetik. A kirándulók a turini remeténél leendő tisztelgésük alkalmával szavakban és emlékekben kifejezést adnak annak a szeretetnek, a melylyel szabadságunk apostola, hazánk legnagyobb élő alakja iránt „Magyarország jobb keze“ viseltetik.

Szabadságharczi emléktárgyak múzeuma Aradon. Addig is, míg részletesebben szólhatnék róla, számot akarok adni röviden arról a benyomásról, melyet a 48—49. évi emléktárgyak gyűjteménye reám tett.

Alig 1 év leforgása alatt nagybecsű nemzeti kincsét halmazott itt össze a Kölcsei-Egylet vezető férfainak s főként *Varjassy* Árpád tanfelügyelő és *Lendvai* Sándor magyar ált. biztosító társasági igazgató fardhatatlan buzgalma.

Legalább 10 ezer frtra tehető az itt fekvő tárgyaknak csak beszerzési értéke, hát még ha a kegyelet becsét is hozzávesszük: akkor sokkal több.

Nincs ig. z. hazafi, ki meghatottság és lelkesedés nélkül szemlélhetné végig ezen szabadságharczunk legdicsőbb és leggyászosabb eseményeire emlékeztető ereklyéket, melyeket a honfi kegyelet idegyűjtött s ekként az elveszéstől, megsemmisüléstől megóvott.

Különös értéket kölcsönöz ennek a múzeumnak a *Csányi László*-féle okmánytár, kinek egész erdélyi kormánybiztossága alatt gyűlt levéltára csaknem hiány nélkül itt fekszik.

Merem állítani, hogy *Erdély szabadságharczi korának történetét ezen levéltári adatok nélkül, hitelesen megírni nem lehet.*

Fogadják ama nemzeti intézet vezetői e helyen is hálás köszönetemet azon előzékenységé t és lekötelező szívességért, melylyel rövid otllétem alatt czélomban, a Csányi levéltár egy részének átvizsgálásában, elősegítettek.

Kolozsvárt, 1893. ápril 14. *Szabó Sámuel.*

Uj munkatársak. Az a nemes gárda, a mely lapunk zászlója alá kezdetben sorakozott és a melynek diszes a névsora m. é. folyamunk 20. 26. 41. 62. 88. 124. 132. 144. oldalain foglalt bejelentések szerint időről-időre időre jeles és lelkesen munkálkodó erőkké szaporodott, most ujabb önkéntesekkel növekszik. Azok a propozicziók és az az óhajtás, a melyek lapunk m. é. folyamának 45. oldalán levő első cikkében s a melyek a 62. oldalon olvasható közleményben kifejezésre jutottak, viszhangot és lelkesedést keltettek. Örömmel jelentünk be olvasóinknak, hazánk több pontjáról olyan munkatársakat, a kiknek eddigi önkéntes vállalkozása és készséges

működése a lap programjával kitűzött feladatot, mint olvasóink előtt is ismeretes, lapunk körül már eddig is szolgálta, és apostolai lesznek ügyünknek a jövőben is. Ujabb önkénteseink névsora a következő: *Benedek* István honv. hadnagy, a csikmegyei honv.-egylet elnöke, (Csik-Szereda), Dézsi Mihály alsó szováti unitárius lelkész, ki elejétől szorgalmas, névtelen munkása lapunknak; dr. *Éder* József (Székesfehérvár), a ki ifju lélekkel tekinti át ma is a dicső múlt nagy eseményeit. *Ferenczy* Ferencz (Torda), ki előbb karddal csinálta, ma tollal szolgálja a történelmet és a bajtársak sorsát. *Forrást* Kornél őrnagy (Vác), emigráns és ezredes az észak-amerikai hadseregben, a ki eleven tollal ismerteti a tengeren túlra menekült honvédek élményeit és törekvéseit. *Nagy* Sándor lelkész (Hidvég), ki végig küzdött a most megírta a háromszéki szabadságharc történetét. *Márki* Sándor dr. a kolozsvári tudomány-egyetem professzora. Id. *Mezős* László (Tokaj), ki előbb átküzdött, azután a fogságban átszenvedte s ma hűen írja a nagy eseményeket. *Szádeczky* Lajos dr. kiváló egyetemi tanár, (Kolozsvár). *Tokaji* Irma k. a. (Maros Bogát), ki részint neve alatt részint névtelenül a m. évben is, a f. évben is munkálkodott, s nagyon sok „honvédbácsi“ történelmi szempontból értékes, azonban nehézkesen megírt közleményét a tartalom épségének megtartásával iltóztette vonzó, tetszetős formába. *Tokaji* László (Budapest), ki eddig a legnehezebb feladatokat, a közlemények átdolgozását teljesítette. *K. Weress* Sándor (Kolozsvár), ki kereste s mindig megtalálta az alkalmat, nagy napjaink történelmét lapunkban is szolgálni, *Reiner* Zsigmond dr. (Budapest), ki már néhai édes atyjának a szabadságharc kiváló férfinak nyomdokait követve, A-Fehérmegyében történelmi és régészeti társulatot alapított, lapot szerkesztett s ügyünknek szívvel és lélekkel hive. Lapunk illusztrálása s muzeumunk képeinek kézi rajzban való előállítására önként vállalkozott és készséggel munkálkodó férfit, *Nagy* Gyula tanárt (Kolozsvár), már munkájáról ismerik olvasóink is, a muzeum látogatói is. Az a honvédekről levett, százakra menő darabból álló gyönyörű arckép-csarnok az ereklye-muzeumban, melyből a két évfolyam alatt számos másolat jelent meg lapunkban és *Dunky* Kálmán, meg *Dunky* Ferencz hazafias lelkesedéstől áthatott, önzetlen munkásságának, s a kor színvonalán álló kitűnő műtermének a produktumai. Így van ez jól, ha mindenki, felhasználva a képességet, erőt, tehetséget, melylyel a gondviselés felruházta, nagy napjaink történelmi emlékeinek összegyűjtésére és írásban, képen való megőrkítésre kezét fog, egymást kölcsönösen támogatja és szívvel és lélekkel szolgálja a szent ügyet. Üdvözljük ujonnan beiktatott munkatársainkat s óhajtjuk, hogy addig is, a míg egy másik szakaszt ismét bemutathatunk, példáikat sokan kövessék.

Lapunk képvisellete a budai honvédszobor leleplezés ügyében tartott orsz. honvéd közgyűlésen. Lapunk *Szabó* Sámuel szerkesztőbizottsági tag és *Tokaji* László, egyik fővárosi munkatársunk által képviseltette magát az orsz. honvéd-gyűlésen. A képviselertet az elnökségnek előzetesen bejelentettük. Mindkét képviselőnk tollából közlünk levelet a lefolyt gyűlésről. *Szabó* Samu tanár szerk. biz. tag közleménye a gyűlés hangulatát, azokat az érzelmeket, melyek e fontos ügynél a bajtársakat együvé hozta, tükrözi vissza, míg a *Tokaji* levele a gyűlés lefolyásának részleteiről tudósít a journalistikai irány keretében. Eddig nem foglalkoztunk részletesen a szobor-leleplezés ügyével azért, mert az kezdettől fogva olyan térre vitett, a hol nekünk mozogni nem célunk s nem feladatunk. A mostani gyűlés

eredménye azonban ép úgy a történelemé, mint azok a kik ezt a történelmet csinálták. És a mint nagy napjaink történelmének hangulatát és részleteit egybe kell gyűjtünk a történetírás számára, azonképen igyekeztünk, hogy e lefolyt gyűlésről is, mind a két irányban híj képet adjunk.

Kik jelentek meg az ápril 8-i gyűlésen? A bejelentett s a fővárosba felrándult bajtársak névsorát közölni szerettük volna lapunk jelen számában, mert mindenik olvasónkra érdekes s főleg azokra, a kik személyesen nem lehettek ott, a kik azonban szívben és lélekben együtt éreztek a tanácskozó tanácskozókcal; azonban a névsor lapunk zártáig nem érkezett kezünkhöz s így ha az kézhez jut, a jövő számban közölni fogjuk.

Az ápril 15. társasestélyen beszámol a honvéd bajtársaknak *Szabó* Samu tanár a honvéd-egylet részéről történt kiküldetéséről. Ugyanekkor egy érdekes okmányt is mutatnak be a szabadságharc idejéből. Az estélyt kisebbszerű bankette alakban rendezik, melyre a szegényebb bajtársakat a tehetősebbek hívják meg a barátságos meghítt körbe s az együttes társas-vacsorára.

Székely küldöttség Kossuth Lajosnál. Sepsiszentgyörgy városa Kossuth Lajost diszpolgárrá választotta. Az erről szóló oklevelet ifj. Gödry Ferencz városi főjegyző, Révai Pál, Bogdán Arthur, dr. Barabás Sándor, dr. Várkonyi Endre munkatársunk, Botár Albert, Bogdán Florián, Kiss Ödön, Sikó Béla és Kelemen Lajos ügyvéd vitte el Turinba. E küldöttség eljárásáról az „*Ellenzék*“ felkérésére annak husvétii, ünnepi számában Kelemen Lajos sok közvetlenséggel és oly szépen megírt referátában számolt be, hogy midőn olvastuk, többször kísértetbe jöttünk annak egész terjedelmében való átvételére. S hogy ez nem történt meg, annak egyedüli oka, kiadásra váró közleményeinknek nagy halmaza.

A nemzeti muzeum könyvtára érdekes ereklyével szaporodott. Ez *Damjanich* János tábornoki kinevezésének okmánya eredetiben. Az okmányt — mely most Görzből került hozzánk — a honvédelmi bizottmány állította ki 1848 december 28-án, és — ez az érdekes — V-ik Ferdinánd ép pecsétjével van ellátva.

Az „Aranykönyv“ 129—136. oldala van mai számunkhoz mellékelve, tartalmazza a következők gyűjtéseit és adományait: *Farkas* István Veszprém 5 frt. *Kemény* Ferencz Jászkisér 5 frt. *Zafir* György Jászkisér 50 kr. *Pászthy* Kálmán Jászkisér 50 kr. *Berecz* Károly Mező Csáth 1-50 kr. „Érsekújvári takarékpénztár“ 5 frt. „Gyöngyösi bank részvénytársaság“ 5 frt. „Háromszéki takarékpénztár“ Sepsiszentgyörgy 5 frt. „Gesztos járási takarékpénztár“ Kisbér 5 frt. „Udvarhelymegyel takarékpénztár“ Sz. Udvarhely 5 frt. *Fényes* Gyula Debreczen 5 frt. *Abonyi* Pál Rimaszombat 6 frt. „Hévesmegyei takarékpénztár“ Eger 5 frt. *Gencsi* Alajos Gyergyó-Szent-Miklóson 4 frt 50 kr. *Makna* Mihály Darvas 2 frt 4 kr. *kr. Balázs* Linka M-Nádas 50 kr. A nagykanizsai önk. tüzoltó-testület 3 frt 30 kr. „Oroszázi takarékpénztár“ 5 frt. „Zentai állános takarékpénztár“ 5 frt. „Dárdai takarékpénztár“ 5 frt *Sándor* János Székely-Keresztur 2 frt. *Kiss* István Kőtegyán 1 frt. *Hollósi* István Vönöczk 3 frt 90 kr. „Adonyi takarékpénztár“ 20 krt. *Peczko* Antal Nagy-Bresztován 10 krt. *Andó* Sámuel Gáván 5 frt. „Resiczai önk. tüzoltó-egylet“ 5 frt. *Fábián* Mihály Felső-Szegh 5 frt. *Shakács* Károly Sz. Udvarhely 11 frt 90 kr. Ezekért a muzeum ez uton is hálás hálás köszönetét nyilvánítja.

Szerk. üzenetek.

Téglás Gábor. *Balogh* János Bem tábori élmező emlékeit vettük, az arcképet szintén s az életírást is, köszönet és hála a figyelemért. — *Tenki* Sándor F.-Bánya. *Herczeg* Woronyovzky szabad vadász csapat történetéhez az adatok berukkoltak. Szíves, bajtársi üdvözlét.

V. L. Pécs. Kik indítványozták, kik rendezték Pécsen a márcz 15-ét, az nem olyan lényeges előttünk, hogy azért utólagosan egy hasáb felvilágosítást közöljünk. Lényeges az, hogy rendeztek a multban is, a jelenben is, rendezni fognak a jövőben is. Eljének S—a A. és Sz— G. indítványozók. Üdvözlét. — *Havasalji* Sz.-Régen. Meg van ott még egy példányban a lelkész urnál az a kézirat. Ilad legyen meg a muzeumban is.

Kimaradt közlemények. Aktuális dolgok és tárgyhalmaz miatt lapunk mai számából kimaradt Fornet Kornél folytatásos közleménye: „Amerika rokonszenve a magyar szabadságharcz férfiai iránt“. Továbbá több, az év elejétől kiszedve levő közleményünk várnak sorra. E közlemények a következők: Levelezés: Borcsa Mihálytól, „Két ifju honvéd“. „Rácz hőstett 1848 ban“ Bende Gábortól. „A gy.-alfalvi róm. kath. templomban őrzött honvéd lobogó története“ Benedek Istvántól. „Báró Riedesel és Sebő alvezredes párbaja“ Karsa Ferencztől. Lapunk máj. 1. számát egy ív helyett másfél ív terjedelemben adjuk ki s e közlemények ekkor, más közleményekkel s a lap rendes rovatának czikkeivel együtt napvilágot látnak.

A nyári Vasvári kirándulásra előleges tájékoztató. Szabadságharczi honvédek, hivatalnokok, tanárok, tanulók, turisták, sportemberek, szóval minden rangu és rendü hazafiak az ország különböző részeiből, még a legszélsőbb pontokról is annyian kérdezősködtek ez ideig, a f. év nyarán megtartandó *Vasvári-kirándulás* iránt, hogy szükségesnek tartjuk némi előzetes tájékoztatót adni.

A Vasvári-kirándulás, a szabadsághős eleste évfordulója körül, július második vasárnapján lesz, a vadregényes és páratlan szépségü gyulai havasok ölébe. A kirándulás részleteit a Vasvári-kör fogja megállapítani, az ünnepély műsora a kör szabályzataiban („Történelmi Lapok“ m. évfolyam 158. l.) meg van; a havas érdekességei megismerését és a kirándulás tájékoztató és szórakoztató részleteit a kör ama tagjai fogják kidolgozni, a kik azon a vidéken lagnak. A hivatalos kirándulás egy nappali időre fog terjedni Bánffy-Hunyad vasút-állomástól indulva és oda vissza térve. A vonatokkal fognak érkezni a kirándulók:

B.-Hunyadra—Pest-felől:

508. sz. személyvonat 5 óra 32 perczkor reggel.
502. sz. gyorsvonat 4 „ 50 „ „

B.-Hunyadra—Kolozsvár-felől:

503. sz. gyorsvonat 6 óra 39 perczkor reggel.

Este a vissza indulás.

B.-Hunyadról—Pest-felé:

507. sz. személyvonat 7 óra 53 perczkor este.
501. sz. gyorsvonat 12 „ 7 „ éjjel.

B.-Hunyadról—Kolozsvár-felé:

506. sz. személyvonat 7 óra 18 perczkor este.
504. sz. gyorsvonat 9 „ 39 „ } éjjel.
578. sz. vegyesvonat 3 „ 51 „ }

Ebben a rendben különben egy kis változás is történhetik a nyári menetrenddel, sőt valószínű, hogy Kolozsvárról is, Nagy-Várad felől is külön vonatok fogják oda, vissza szállítani a kirándulókat. Ezeket és egyéb kirándulási részleteket egyesek és testületek tájékoztatására, még mielőtt a tanintézetek szünideje bekövetkeznék, vagy mielőtt az általános kirándulási időszak beállna, közzé fogják tenni. B.-Hunyadtól 29. kilométer távolságra van a Vasvári clesito helye. (Innen két kilométerre gyönyörű út

vezet a Funtinellre.) A 29 kilométer útnak fele Keleczelig kerékpárral is járható, másik fele szekérrel járható erdei út, mely 3 $\frac{1}{2}$ óra alatt könnyen megtehető. A Vasvári hely közelében, az innenső részen hótél (hol tavaly is kitünő társas-ebéd volt), s nagy gőzfűrészt-telep villany világítással van a havas közepében.

Adományok a kolozsv. orsz. tört. ereklye-múz.-nak.

(Folytatás.)

Kulinyi Nagy Flóra, Kolozsvárt, 1 drb. 5 frt., 6 drb. 1 frt. 9 drb. 30 krajczáros Kossuth bankót.

Máthé Lajos birtokos, M.-Kályán. Máthé Gerő 1848—49-iki honvédhuzár kardját, továbbá 1 ágyugolyót 1390 gramm súlyú (214—215. sz.)

Körösi Albert Kolozsvár, egy szuronyt 1849-ből, melyet a muszka katonák használtak. A szurony 85 cmeter hosszú és 645 gramm nehéz. (218. sz.)

Fábry Ilona kisasszonytól Tordáról igen szép arczkép gyűjteményt vettünk, melyet az édes atyja néhai Fábry István 1848—49-iki honvéd altiszt hagyatékából volt szives az Orsz. Ereklje múzeumnak átengedni.

A magyar országgyűlés csoport képét 6—10 czm. nagyságban 1848.-ból; Kossuth Tódor, Szigethy Miklós ezredes 1872-beli, Lengyel Ádám százados, Almási János főhadnagy, Tisza László 1864-beli és egy huszárezredes 1871-ben készült 1848—49-iki szabadságharczosok fényképeit, mely képeket az Orsz. Ereklje-múzeum albumában elhelyezve közszemlére kitettük.

Óreg Horváth Mihály Árpásról u. p. Egyed (Sopronmegye) 2 drb. 5 frtos 1 drb. 2 frtos Kossuth bankót.

Kalivoda József, Kolozsvárt a „Pesti Hirlap“ 1841. év folyamából a 69. számtól 103-ig, kötve. Szerkesztette Kossuth Lajos. (185. sz. a.)

Egy utlevél Kalivoda József részére, kiadva Kolozsvár sz. kir. városa által 1849. január 27-én. (186. sz. a.)

P. Horváth Dániel őrnagynak „Háborus időbeni Imadal“ című költeményét 48—49-ből nyomtatva. (187. sz. a.)

Egy csákó rózsza 1848—49-ből (nemzeti szín. 234. sz. a.)

Rétyi Antos János Abonyból, néhai Forró Elek 1848—49-iki honvéd ezredes arczképét, (kiről elhunytá alkalmával lapunk 4. és 5. számaiban megemlékeztünk.) (Kiállítva 235. sz. a.)

Homoród szt.-páli *Demjén Károly* 1848—49-iki honvéd tüzemester Varsolczról arczképét és életleírását. Arczkép kiállítva 236. sz. a.

Székelly Diénes. Egy magyar ezüst Szűzmária huszast V. Ferdinánd korából (244. sz.)

Nagy Gyula tanár Kolozsvárt Togyer Szimion Bocsonyát Vasvári Pál megölőjét lerajzolta és az Ereklje-múzeumnak adományozta. (216. sz.)

Nagy Sándor lelkész Hidvégről Gábor Áron siremlékének leleplezésekor felvett fényképét 219. sz. és a Sepsiszentgyörgyi honvéd emlék fényképét (220. sz. a. kiállítva.)

Ózv. Bányai Györgyné Kolozsvárt néhai Bányai György 1848—49-iki Kossuth huszár tarsolyát (233. sz. a.)

Püspöki N.-né Kolozsvárt 3 drb. 10 frt; 9 drb. 5 frt; 1 drb. 2 frt; 1 drb. 1 frtos; 16 drb. 80 kr. és 3 drb. 15 kros Kossuth bankót.

Hegyesi Márton N.-Váradról egy proklamációt 1848-ból német nyelven kiadva.

Kardos György ev. ref. lelkész 1848—49-iki honvédhuzár Füléről a szabadságharczról 3 ivre terjedő jegyzeteit beküldte, mely levéltárunkba helyezettett későbbi átdolgozás végett.

A *tordai celluloz gyár igazgatósága* 50 klgr. fehérített celluloze lemezpapírt sziveskedett adományozni és a vasuton bérmentve beküldeni a kolozsvári országos ereklye-múzeumnak berendezési, képek és proklamációk kifüggesztése céljaira. A hazafias adományért hálás köszönetet mond a múzeum igazgatósága. (Folytatjuk.)

Az 1848-49-iki hírlapok.

(Hiányzó és felesleges példányok hirdetése.)

A kolozsvári orsz. ereklye-muzeumban a szabadságharczi időben megjelent hírlapok rendezés alá vétettek. Az egyes lapok hiányzó számainak kiegészítésére fölkérjük az érdeklődő közönséget, hogy ez által muzeumunk teljes évfolyamok birtokába juthasson s a nagy napok emlékeit ez uton is megőrizhesse az utókör számára. Muzeumunk, a kiegészítést, mint adományt hálával fogadja, és esetleg az egyes beküldött számokért készségesen megküldi a duplumok bármelyik számát, avagy kívánatra kabinet nagyságú vagy ennél nagyobb történelmi képeket.

„*Kossuth hírlapja*“ 1848-ik évfolyamából hiányzik: a 9. 10. 11. 15. 16. 17. 21. 22. 23. 25. 26. 27. 28. 30. 31. 32. 34-től a 79-ig, 81. 82. 86-tól 120-ig, 122. 124. 125. 128. 129. 131. 133. 135. 137. 140. 141. Duplum: 120. 127. 132. 142. 147.

„*Respublica*“ 1849. évf. hiányzik 2. 3. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 16. 17-től a lap megszűntéig.

„*Népbarátja*“ 1848. évf egészen hiányzik. — 1849. évf. 1. 7. 11. 12. 13. 15-től végig hiányzik.

„*Közlöny*“ 1848. évfolyamából hiányzik: a 176. 177. 179.

Duplum: 16. 17. 18. 24. 26-től 90-ig, 91. 93. 95-től 109-ig, 110-től 115-ig, 116. 117. 119. 143. 144. 159. 160. 163. 167. 170. 171. 178. 180. 182. 185. 190-től 192-ig, 194-től 202-ig.

„*Közlöny*“ 1849. évfolyamából hiányzik: a 146. 147. 149. 151. 153. 156. 159. 161-től a lap megszűntéig.

Duplum: 11. 15. 41-től—63-ig, 65. 66. 68-tól 77-ig, 80. 81. 83. 84. 87-től 90-ig, 94-től 96-ig. 98-tól 100-ig, 102—146-ig.

„*Alföldi Hírlap*“ 1849. évfolyamából hiányzik: 1-től—9-ig, 12. 14. 16. 17. 18. 19. 21. 22. 25. 26. 29. 30. 31. 32-től 36-ig, 37-től—39-ig, 42. 47-től—50-ig, 51-től 54-ig, 65. 66. a lap megszűntéig. Duplum: 41. 43. 62. 60. 44. 64.

„*Ellenőr*“ 1848. évfolyamából: 5 33-tól 44-ig, 45-től 52-ig, 54-től 59-ig, 61. 63 tól a lap megszűnt. Duplum: 2. 32. 33. 45.

„*Nemzeti*“ (politikai hírlap) 1848. évfolyamából hiányzik: 1-től—48-ig 57. 58. 62. 79. 80. 81. 83. 85. 87. 88. 90. 92. 119. 120. 130. 132-től a lap megszűntéig.

„*Márczius tizenötödike*“ 1848. évfolyamból hiányzik: 1—40-ig, 41. 89. 93—196-ig, 198. 200. 201. 203. 206. 207. 209. 210. 215. 218. 219. 221. 226. 231. 236. 237. 240. 244. 246.

Duplum: 58. 63. 72. 81. 225. 233.

„*Márczius tizenötödike*“ 1849. évfolyamból: 1—40 ig, 46—58-ig, 60—67-ig, 68—81-ig, 82. 83. 86-től végig.

„*Nép Elem*“ 1848. évfolyamából: 2-től végig hiányzik.

„*Pesti Hírlap*“ 1848. évfolyamából: 1—21-ig, 23—33-ig, 36. 47—53-ig, 54—66 67-től 95-ig 96-

171-ig, 177. 181. 190—194-ig, 196. 197. 198. 200-tól 208-ig, 210. 211-től 217-ig 218-tól 228-ig, 229-től 248-ig, 249. 251—272 ig, 274-től 1849. év 329-ig, 331. 333-től végig hiányzik. Duplum: 184.

„*Pesti Hírlap*“ 1849. évfolyama 9b. 273 számon kívül mind hiányzik.

„*Erdélyi Híradó*“ 1848. évfolyamából: 1—337-ig, 338-tól 345-ig, 347-től végig hiányzik.

„*Társalkodó*“ 1848. évfolyamból: 1. szám: 3-tól—15-ig, 17—23-ig, 27-től a lap megszűntéig.

„*Kolozsvári Híradó*“ 1848. évfolyamából: 1. 2. 3. 7. 11. 12. 18. 21. 28. 30. 31—35-ig, 36—54-ig, 56—77-ig, 79-től végig hiányzik.

Duplum: 17, 22, 23, 29,

„*Köztársasági Lapok*“ 1848 évf.: 3-tól végig.

„*Esti Lapok*“ 1849. évfolyamából: 4. 6. 10. 32. 41 67. 72. 74. sz. kívül mind.

„*Jelenkor*“ 1848. évfolyamából hiányzik: 4—46-ig, 50—71-ig, 75-től végig hiányzik.

„*Honvéd*“ 1849. évfolyamából hiányzik: 1. 13. 150. 162. 180. 183. 197. 198. 199-től végig

Duplum: 8. 17. 18. 21. 24-től 29-ig, 33-tól. 56-ig, 58-tól 70-ig 72-től 76-ig, 78. 79. 80. 87. 92-től 95 ig, 108 112. 118. 121. 124. 128. 132. 134. 138. 139. 144-től 149-ig, 153. 172. 173 174.

„*Komáromi Értesítő*“ 1849. év folyamából hiányzik: -tól 40-ig, 40-től végig.

„*Komáromi Lapok*“ 1849. évf. 1. 2. 3. 4-től 12-ig, 13. 14. 15. 16. 18-tól végig hiányzik.

„*Hadi Lapok*“ (megjelenve Csik-Szeredában) 7. számon kívül a többiek hiányoznak.

„*Der Siebenbürger Bote*“ 1848. évfolyamából: 1—3-ig, 5—13-ig, 18—82-ig, 83. 84. 85. 86. 88. 89. 132. 133. 138 tól végig. Duplum: 135.

„*Der Siebenbürger Bote*“ 1849. évfolyamból: 2—6-ig, 7—15-ig, 16. 17. 20. 21. 28. 29. 32—38-ig, 40. 41. 44. 46. 47. 50—55-ig, 58—61-ig, 63. 67—87-ig, 88—95-ig, 100. 111. 117. 130. 137—

139-ig, 141—153-ig, 161. 165—167-ig, 175—180-ig, 181-től végig hiányzik Duplum: 22. 28. 31. 108. 116. 118. 125. 134. 162.

„*Transilvania*“ 1848. évfolyamából: 1—70-ig, 73. 82, 83. 84. 85. 92. 93. 95. 97. 98, 99. 101-től végig hiányzik.

„*Kronstädter Zeitung*“ 1849. évfolyamából hiányzik: 1—5-ig; 19. 26. 29. 30. 31—40-ig, 45. 46. 49—66-ig, 68 tól a lap megszűntéig.

„*Gemeinnützige Blätter*“ 1848. évfolyam 27-ik számon kívül mind hiányzik.

„*Jövő*“ 1848-ik évfolyamból: 1. 5—11-ig, 13—19-ig, 21—25-ig, 26-től végig.

„*Szabadság*“ 1849. évfolyam 9. 10. számon kívül mind hiányzik.

„*Életképek*“ 1848. évfolyam 21. 22. számon kívül mind hiányzik.

„*Siebenbürger Wochenblatt*“ 1849. évfolyam a 22. számon kívül mind hiányzik.